



Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. De habitu naturalis, & an detur in potentijs cognoscitiuis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

SECTIO II.

*De habitu naturali, & an detur in
potentiis cognoscitiuis.*

HABITUM naturalem esse qualitatem quamdam productam ab actibus difficulter mobilem, inclinantemque ad actus similes his à quibus est producta, constat apud omnes. Per *difficulter mobilem* (cetera enim aperta sunt) excluditur à ratione habitus inclinatio ex primo actu producta, quæ quia valde remissa, facile euanesceat, & consequenter non dicitur habitus, licet in re conueniat cum inclinatione intensâ, & sit pars habitus, præsertim in nostrâ sententiâ, constituyente gradus homogeneos. Habitus ergo significat inclinationem, non in quocumque gradu, sed cum tantâ intensiōe, ut difficulter possit deperdi: quapropter solet consuetudo, quâ habitus producit, dici *altera natura*. De hoc habitu inquirimus, in quibus potentiis reperiatur: & primum in hac Sectione de cognoscitiuis agemus, pro quo fit

SUBSECTIO PRIMA.

Nostra sententia.

PRIMA CONCLUSIO. Potentia omnino necessitata quoad exercitium, non eget habitu inclinante. Hæc est communissima, & facile suadet, quia non potest intelligi maior inclinatio, quam summa determinatio, & necessitas ad operandum, ut per se patet; ergo

24 Dices: Potest quis necessitatus ex vno capite ad operandum necessitari de nouo ex alio, ut si Beato v. g. determinato ad amorem Dei ex visionis beatificæ, Deus infunderet prædeterminationem ad eundem amorem; ergo etiam poterit cum determinatione ad operandum coniungi inclinatio, quæ minor est quam secunda determinatio. Negant nonnulli consequentiam, eò quod non repugnet, aliquem ex duplici titulo cogi ad operandum; id enim nihil est aliud, quam habere duo principia dicentia connexionem cum effectu, quod nullo modo repugnat: aiunt tamen, inclinationem necessariò debere esse ad opus contingens, ut per illam inclinetur potentia magis in vnâ partem, quam in aliam, ita tamen, ut sit adhuc libera & indifferens simpliciter ad vtrumque: ergo habitus, qui est inclinatio, non potest coherere cum determinatione ad opus. Hæc solutio non placet, quia non ostendit, cur non possint coherere duo principia, aliud omnino determinans, aliud verò ex se solum inclinans: neque in hoc potest vlla maior repugnantia ostendi, quam in coniunctione duorum principiorum ex se determinantium. Pone v. g. cum cognitione summè intensâ alicuius magnæ bonitatis (quæ cognitio iuxta hos, cum quibus ago, est facilitas ad amorem eius bonitatis) physicam prædeterminationem. nonne tunc erit & facilitas & necessitas? seu, ut melius dicam, principium ex se inclinans ac facilitans, & principium determinans: ergo non repugnant inter se, licet tunc ea inclinatio habeat se quasi per acci-

dens, eò quod, stante omnimodâ determinatione, nihil præstet inclinatio; ex quo solum inferatur, illam non esse ponendam naturaliter loquendo, quia nihil ponitur sine necessitate. Quod verò rursus dicitur, inclinationem debere relinquere potentiam liberam, dupliciter potest intelligi: vel, ut ea inclinatio ipsa per se non necessitet; & hoc est verum, nec in casu argumenti determinatio provenit ab eâ inclinatione: vel potest ita intelligi, ut ea inclinatio seu facilitas pugnet etiam diuinitus cum alio principio determinantis. & hoc à nobis ostensum est esse falsum: nam Spiritus Dominus habet habitus omnes bonos inclinantes ad non peccandum in omni materiâ, iuxta communem omnium Theologorum sententiam, & tamen simul habuit necessitatem non peccandi; ergo ea necessitas non repugnat habitui in eodem subiecto.

Melius ergo obiectioni è numero 21. respondetur, etiam si possit principium facilitans & determinans simul coherere, non tamen id eò esse superfluum eam facilitatem, quod solum nos in hac Conclusionem primâ diximus.

SECUNDA CONCLUSIO ex primâ deducta. Sensus externi non habent habitus. Hæc à nemine, de quo sciam, negatur. Eius probatio sumitur ex præcedenti, quia ea potentia non habet habitus, quæ est omnino necessitata ad operandum; sed sensus externi sunt omnino necessitati ad operandum, positis omnibus prærequisitis, ergo non habent habitus. Explicatur argumentum: visus existente specie obiecti in oculo non potest non videre; ergo tunc non eget habitu inclinante. Si verò careat specie aut alio prærequisito non potest videre, ergo tunc impertinens erit habitus inclinans; ergo in nullo casu visus est capax habitus. Idem est de aliis sensibus.

TERTIA CONCLUSIO. Neque sensus interni, phantasia v. g. habet habitus. Hæc videtur probari eodem modo quo præcedens, quia etiam phantasia est potentia necessitata ad operandum, positis omnibus prærequisitis. Nihilominus tamen est propria & specialis in hac potentia difficultas: nam vsu ac consuetudine acquirit facilitatem circa suos actus, v. g. equus si doceatur in gyrum currere, primâ vice difficulter id apprehendet, facilius autem secundâ & tertiâ. Idem est in aliis infinitis exemplis. Cumque etiam primâ vice esset potentia necessaria, nec eam haberet facilitatem, videtur adhuc ei posse superuenire facilitas aliqua. Hæc autem ratio non habet locum in sensibus externis, tam facile enim auditus audit primâ vice quam secundâ. Respondetur ergo, potentias exteriores id eò non facilitari, quia transacto actu nihil omnino retinent; actus enim & species omnino perierunt, iuxta dicta Disputatione IV. à numero 212. è quo fit, ut primus actus non facilius ad secundum, nisi forte per accidens, quando ipso vsu consumitur aliquis humor impediens aliquam potentiam, ut contingit in potentia loco-motivâ, quæ ob hanc rationem vsu deambulandi facilitatur (etiam in visu idem sæpe contingit) phantasiâ verò vel retinere species quibus vsa est pro primo actu, vel per illum nouas acquisuisse: quo fit, ut ex primo actu facilius ad secundum, quia immensiores & clariores species habet pro secundo quam pro primo: & licet species sint cause necessitantes,

cessariæ, quò tamen intensiores sunt, eò facilius excitantur, & sufficiunt ad concurrendum cum minori potentia conatu; in quo consistit facilitas, quæ in tali potentia internâ per consuetudinem acquiritur. Alium autem habitum ponere qui facilius, omnino est impertinens, & sine fundamento.

QUARTA CONCLUSIO. Neque etiam in intellectu dantur habitus à speciebus distincti. Hæc est sententia D. Thomæ, Soncinari, & aliorum Thomistarum apud Suarez Disputatione 44. Metaphysices, sect. 4. Eam tenet Hurtadus Disputatione 16. de Anima, sect. 2. estque communis inter recentiores, & probatur ratione supra factâ, quia intellectus non minus est potentia necessitata ad operandum, positis omnibus prærequisitis, quam potentia exteriores, & sensus interior: sed hæc potentia non habent habitus à speciebus distinctos, ergo nec intellectus. Explicatur argumentum discurrendo per omnes intellectus actus; quia in primis à specie obiecti necessitata ad apprehensiones, ergo pro illis non eget habitu: deinde, si illæ evidentes sint, determinant ad assentiendum; ergo ad hoc non eget habitu. Si verò solum sint probabiles, per imperium voluntatis determinatur ad assentiendum aut dissentiendum. Semel autem habitum iudicium de obiecto, productis species sui, quâ postea ad illud idem determinatur intellectus. Præterea ad assentiendum conclusionem evidenter ex præmissis deductæ, non eget habitu, neque imperio voluntatis, est enim omnino necessitatus ad illum. Denique, ad illationem probabilem determinatur per imperium voluntatis, cui subiacet intellectus in his quæ evidenter non apparent; ergo ad nullos actus eget intellectus noster habitibus.

SUBSECTIO SECUNDA.

Obiectiones aliquæ soluta.

OBIECIT Primò Suarez suprà D. Thomam, qui in aliquibus locis docet, habitus produci ab actibus, & habitum esse simplicem quamdam qualitatem. Sed hæc loca parum fauent P. Suarezio, nam species producuntur etiam ab actibus, quod non bene à P. Suarez negatur: non enim est dubium (siue dentur habitus siue non) ex repetitione actuum intellectus intendi species; illa autem intentio semper fit ab ipsis actibus. Quod verò secundo loco obiecit ex D. Thomâ, aiente, habitum esse simplicem qualitatem, etiam habet locum in speciebus. Quomodo D. Thomas intelligendus sit dum videtur negare, intentionem fieri per additionem gradus, dixi Disputatione 111. de Generatione num. 20.

Secundò obiecit à ratione: Species solum tenet ex parte obiecti, & est simpliciter requisita; ergo ultra illam dabitur habitus inclinans potentiam ex parte potentia, & non requisitus simpliciter ad actus. Ratio à priori est, quia etiam acquisitis speciebus habet intellectus magnam difficultatem in producendo iudicio; hæc autem difficultas per habitum debet superari, ergo. Respondeo, præcipuam intellectus difficultatem oriri à speciebus, eò quòd imperfectæ & abstractiæ sint: unde ad ea, quæ per sensus & per pro-

prias species percipit, habet difficultatem, neque habitum requirit. Licet enim species se teneant ex parte obiecti, potest tamen ab illis provenire facilitas, quæ, ut augeatur, non indiget habitu ex parte potentia, sed maiori specierum intentione & claritate: sic enim tollitur difficultas, quam paulò antè dixi provenire ab imperfectione specierum. Quòd si aliquando intellectus dubitat, an debeat ferre iudicium, idè est, quia per species non satis clarè ei proponitur obiectum, & consequenter non determinatur sufficienter ad assentiendum. Ceterum tunc illa indifferentia tollitur vel per imperium voluntatis, vel quia tandem probabilior apparuit una pars contradictionis: semel autem præstato assensu illi parti, species ab illo assensu productæ determinant ad secundo assentiendum eidem, & sic de reliquis, ad quæ nullus requiritur habitus distinctus.

Tertiò obiecit: Habitus faciliat ad rectum usum specierum, ergo ab illis distinguitur. Respondeo, eas species, quòd clariore & intensiores sunt, eò facilius excitare potentiam, & sine tanto illius labore ad clariorem obiecti cognitionem, ob rationem dictam paulò antè: neque esse alium usum specierum præter hunc.

Aduerte, nonnullos hanc facilitatem constituisse in rectâ coordinatione specierum, contra quos bene agit ipse Suarez ibi num. 6. quia cum species spirituales sint in eodem indivisibili subiecto & loco, nullam possunt habere coordinationem, ergo non in coordinatione, sed in maiori intentione & perfectione specierum hæc facilitas constituenda est. Vnde etiam fit, ut longo usu specierum etiam materialium (quoties enim intellectus operatur, operatur & phantasia) humores & spiritus animales deferuientes ad phantasmata puriores & aptiores reddantur, quia consumuntur partes aliquæ etiam materiales, vel excrementa, quæ illos impediabant: sicut è contrario otio & cibis crassioribus hebetatur idem sensus interior, quia humores & spiritus animales & vitales etiam redduntur crassiores, & ipsa phantasia meliores efficit species, ac nobilius percipit; & quia ab illâ intellectus, dum est in corpore, pendet, etiam perfectius & facilius intelligit. Ex quo capite provenit, ut unus melius alio discurrat, & idem seipso indies, non propter habitum acquisitum, sed propter dispositiones meliores usu acquisitas, non solum antiqua melius percipiat, sed & novas difficultates penetret, & diversa indies inueniat; quod non potest in habitus refundi, quia de his rebus nullum habuit; debet ergo id in puriores spiritus animales usu effectatos necessario refundi.

Obiecit Quartò: In intellectu sunt aliqui habitus practici, alij speculativi; aliqui qui dicuntur virtutes, aliqui facultates, &c. Quæ in solis speciebus saluari non possunt. Nego hanc secundam partem Antecedentis: nam illæ species dicuntur practicae, quæ inclinant ad cognitionem dirigentem ad effectum sui obiecti: illæ speculativæ, quæ ad cognitionem speculativam ordinantur: omnis enim ratio practici vel speculativi debet etiam in habitu, casu quo distinguatur, ex cognitione desumi; ergo eodem modo poterit in speciebus. Item illæ dicuntur habitus prudentia, quæ ad actus prudentia inclinant, illæ scientia, quæ ad actus scientificos: nec video, cur hæc

XXX 2 deno-

denominatio minùs possit ab actibus tribui speciebus, quàm qualitatì illi quam Suarez vocat habitum.

SVBSECTIO TERTIA.

Specialis quadam difficultas, & qualis habitus possibilis sit in potentijs necessarijs.

37 **M**ELLVS posset hic obiici: Habitus duo præstat, vt dicemus infra. Primum, concurrat formaliter inclinando voluntatem, vt causa formalis: & quoad hoc fateor libenter, nõ requiritur habitum, quando potentia est determinata ad operandum; non enim potest esse maior inclinatio quàm determinatio, vt probatum est hucusque, vel saltem est ibi planè otiosa. Alterum quod habitus præstat, est, efficienter concurrere cum potentia, ita vt minori concursu potentia influat simul cum habitu, quàm sine illo; & ad hoc potest locum habere habitus, etiam in potentia necessitata: nam, licet intellectus sit potentia necessitata, defatigatur tamen in suis operationibus, ergo poterit habitum habere, non vt sit magis inclinatus ad actus, sed vt minori cum labore eos efficiat, & consequenter possit habere simul plures actus cum eo habitu quàm sine illo. Malè ergo probatur, ex eo, quòd potentia aliqua sit necessitata ad operandum, eam esse habituum incapacem.

38 Posset fortè quis respondere, talem qualitatem, iuuantem potentiam solum efficiere, non esse habitum, quia hic vtrumque debet præstare, & inclinare & concurrere. Sed contrà, quia hæc iam esset questio de nomine, vtrum ea qualitas dicenda esset habitus an non, in quâ posset aliquis contendere, hoc nomen habitus non significare necessariò eam inclinationem, sed solum facilitatem. Nam de facto multi constituentes habitum, ei tantum tribuunt talem influxum effectuum. Sed quidquid de hoc sit,

39 Secundo impugnatur ea responsio, quia saltem poterit in re ipsâ dari in intellectu qualitas aliqua facilitans in genere causæ efficientis, vocetur vel non vocetur habitus. Et vrgetur impugnatio, quia experientia ostendit manifestè, hominem non solum ex repetitione actuum esse magis inclinatum ad similes actus, sed etiam cum minore labore & defatigatione eos facere, ideoque tunc posse faciliùs etiam attendere ad alia diuersa obiecta, ergo debent poni de facto tales qualitates, siue vocentur habitus, siue non. Propter hoc argumentum dixi consultò supra, potentiam necessariam non indigere habitu inclinante, in alijs verò conclusionibus negavi de facto habitus intellectui & phantasiæ, non verò absolute dixi eos repugnare. Ideò sit

40 **V**LTIMA CONCLUSIO. Non video vllam repugnantiam in eo, quòd potentia aliqua ex se necessitata, possit acquirere qualitatem aliquam, quâ modo explicato faciliteretur ad actus: & in hoc conuenio cum P. Suarez & alijs ponentibus habitus, siue illa dicenda sit habitus, siue non. Addo tamen, non propterea nostras Conclusiones supra positas de intellectu & phantasiâ esse falsas: nego enim de facto in intellectu eas qualitates, nam intentio specierum non solum præstat maiorem inclinationem, sed etiam maiorem

facilitatem in actuali operatione. Cum enim species sint principium efficiens, quòd intentiones sunt & plures, eò magis iuuant potentiam, & consequenter hæc non tam multum defatigatur, nec est necessarium pro experientis omnibus aliam ponere qualitatem, quidquid sit de possibili.

Sed replicabis: Duplex est concursus ad actum, vnus ex parte obiecti, alter ex parte potentie. Ille ex parte obiecti poterit suppleri per species: at licet obiectum non potest supplere concursum requisitum ex parte potentie, ita neque multiplicatas species poterit facere, vt potentia, quæ minus potentia, minùs concurrat; ergo per solas species non poterit de facto facilitari notter intellectus, quia non minùs concurret ex se quàm antea; ergo debet poni vna qualitas, quæ propriè se teneat ex parte potentie, & consequenter possit eam iuuare. Hæc replica facit probabilem contrariam sententiam P. Suarez. nihilominus tamen insistero meo communi modo discurrendi, dico, non repugnare, vt vna eademque entitas vtramque illam virtutem habeat, nec esse necessitatem eas multiplicandi. Vnde dico, eas species acquisite per intellectum, & auctas per actus, habere virtutem vtramque concurrendi, & iuuando potentiam, & supplendo defectum ex parte obiecti: non est enim vlla necessitas multiplicandi entitates. Secundo dico, concursum potentie non consistere in indiuisibili, & posse hunc attemperari etiam per speciem quæ concurrat loco obiecti.

SECTIO III.

An dentur Habitus in voluntate.

COMMUNIS Philosophorum & Theologorum sententia, vno vel altero recentiore excepto, constituit habitus in voluntate, quibus illa facilis reddatur, & inclinetur ad operandum. Differentia inter voluntatem & intellectum, quoad præsens, satis aperta est: etenim intellectus, potius omnes prærequisitus ad operandum, non potest non operari, ob quam rationem præcedenti Sectione ab illo habitus reieciimus. Voluntas autem adhuc positis omnibus prærequisitis potest operari & non operari. Vnde videtur, posse admittere habitum, à quo inclinetur potius in vnam partem, quàm ad aliam. Experientia autem videtur docere, ita de facto contingere, in obiectum enim, quod sapiùs amplexata est, magis inclinatur voluntas quàm in oppositum, & aliquando nimia consuetudine ita ei firmiter adheret, vt vix ab eo diuelli possit, & libertate in oppositum carere videatur; ergo.

SVBSECTIO PRIMA.

Sententia negans rejicitur.

Hoc tamen non obstantè duo vel tres recentiores conantur ostendere, nequaquam prædictos habitus admittendos esse. Mouentur Primò, quia actus supernaturales non producant habitus supernaturales facilitantes ad similes actus, ergo nec actus naturales producant habitus naturales. Suprà à num. 10. reieci hoc Antecedens,